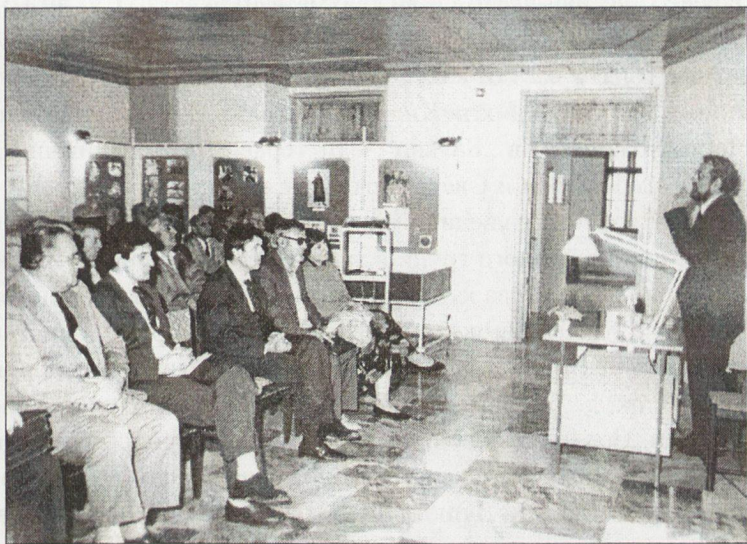

Йордан Алексиев

ЙОРДАН АНДРЕЕВ. IN MEMORIAM

(Щрихи от едно дългогодишно приятелство)

Проф. Андреев изнася доклад пред Националната конференция на тема „Църквата Св. четиридесет мъченици“ и манастирът „Великата лавра“ – история, проучване, проблеми“ – В. Търново, 1994 г.

Било е октомври 1966 г. След разкопките всички (тогава шестима археолози) се събирахме в отдел „Археология“. Стаята беше на долно ниво и по-скоро приличаше на коридор. Там бяха бюрата на Н. Ангелов, Б. Султов и дошлия наскоро от ВПИ „Братя Кирил и Методий“ В. Вълв. По-младите (дошли същата година от Университета) седяхме около една маса. В нашата стая беше и библиотеката, в която освен книгите по археология се намираха и тези по антична и средновековна история. Една привечер (към края на работното време) дойде Христо Коларов – асистент на проф. Бурмов по средновековна българска история и още един младеж, когото той представи като новия асистент по история на Византия – Йордан Андреев. Бяха дошли да поискат том от Историята на проф. Златарски, тъй като от библиотеката отказали да им я дадат. Преговорите водеше най-старшият – зав-отдела Н. Ангелов. Водеше

се общ разговор – какво ново при нас през годината, какви са резултатите. През лятото бяха започнали мащабни археологически разкопки след излизането на Постановлението на МС за развитие на Велико Търново като исторически, културен и туристически град. Отпускаха се значителни средства, работеше се с много работници и продължително време. Ангелов и Султов питаха какво ново при тях – как върви учебната година. Обещахме да се виждаме. Това беше и първата ми среща с Йордан Андреев.

Последваха инцидентни срещи – повече от тях в сладкарницата на „Янтра“ и по-късно в култовия по това време „Клуб на културните дейци“. Започнахме да се срещаме по-често, Андреев водеше студенти в църквите или на Царевец, но най-често се виждахме в църквата „Св. 40 мъченици“, където по това време живееше баба Величка. Свързваха ни и софийските ни преподаватели, голяма част от които през първите години бяха привлечени да четат лекции и във ВПИ „Братя Кирил и Методий“ – Васил Гюзелев, Петър Тивчев. Често ходехме и в „Балкан“ – от терасата се откриваше разкошна панорама към стария град и Света гора.

През 70-те години се увеличи много броят на студентите – освен редовните студенти имаше и много групи в така наречения Филиал – тригодишно редовно обучение и след това като започваха работа следваха още две години задочно. Тогава с Хр. Коларов ме привлякоха за хоноруван асистент – най-често се срещаме във Филиала (сегашния Факултет по изобразителни изкуства и стария пети блок, до библиотеката). Водех четири-пет групи. Виждахме се почти всеки ден. После се включих и в работата на придобилия национална известност „Клуб 1300“. Членуването в клуба беше въпрос на престиж. Започнаха и първите експедиции. Душата на клуба беше Йордан Андреев.

Експедицията до скалните църкви край Иваново, двете експедиции до Провадия... Преди експедициите задължително се извършваше подготвителна работа (запознаване с литературата, с досегашните проучвания). Характерно за експедициите, а и за цялата работа на Андреев със студентите бе това, че той никога не даваше общи теми, а конкретни, свързани с родното място или проучвания по време на експедициите. Самият той също черпеше теми от тях – така се появиха статиите му за надписите от Иваново и последните години на цар Георги Тертер, за средновековния Овеч. Експедициите следваха една след друга – променяха се темите, променяше се и съставът на „Клуб 1300“ (надписи и рисунки от Садовската крепост, стенописите и надписите от скалната църква „Св. Безсребренници Козма и Дамян“ и скита „Глигора“ при Карлуково). Особено място в работата на клуба имат двете експедиции в Странджа (база в Малко Търново) за локализирането на манастира на Григорий Синаит. През учебно време се проучваха надписите-графити по колоните на църквата „Св. 40 мъченици“ и „Св. Апостоли Петър и Павел“.

Андреев не обичаше да върви по отъпкани пътища в науката, търсеше новото, различното. Интересът му към резултатите от разкопките, към интересните находки го насочиха към една нова тема в българската историография – за всекидневното на българите. Песните за цар Ясен и легендите за цар Иван Шишман, експедициите в Ихтиманско и Самоковско, сведенията от надгробната плоча от църквата „Св. 40 мъченици“ послужиха за основа на докторската му теза „Цар Иван Асен IV“.

Проф. Йордан Андреев беше роден преподавател и лидер. Той владееше аудиторията или залата (по време на конгреси, конференции и симпозиуми). Увлечаше студентите, предаваше им своите знания и любов и те му отговаряха със същото. Той обичаше да казва, че възпитаници на „Клуб 1300“, т.е. негови, има във всички институти и университети.

Андреев беше добър приятел на археолозите от АИМ при БАН – Филиал Велико Търново. Той редовно участваше в традиционните празници на археолога (14. февруари), във всички конференции и четения, които организирахме заедно с университета. Негов беше основният доклад на конференцията, посветена на съдбата на църквата „Св. 40 мъченици“ и манастира Великата лавра. Винаги откриваше мартенските четения, които организирахме по повод празника на Велико Търново – 22 март. Те бяха посветени на историята и културата на столичния Търнов и имаха място в празничния културен календар на града. (Някои от докладите/беседи по-късно той разшири, защити с повече аргументи тезите и издаде в „Лекции по история на Второто българско царство“).

Освен да запали искрата, Андреев се грижеше и след това огънят да продължи да гори. Той помагаше с идея, подаваше ръка на всекиго (и много рядко се е случвало да съжалява).

Данко (така го наричаха най-близките му и той обичаше това име, защото така го наричала майка му) имаше голямо сърце – отворено и обърнато към хората. И много често съм правил асоциация с хубавата приказка на Максим Горки „Сърцето на Данко“ – как изтръгнал сърцето от гърдите си и то продължило да свети и води хората в тъмнината.

Проф. Йордан Андреев имаше много идеи, които не можа да реализира. Но той остава да живее в написаното, да живее чрез учениците си, които го обичат и продължават неговия път в науката. Остава да живее в сърцата на близките, на внуците, които толкова обичаше и с които толкова се гордееше.

Остава да живее в сърцата на приятелите си. Мястото му на петъка остава празно.

Сега щеше да навърши 70. Щеше да е малко по-улегнал и повече мъдър. Сигурно щеше да пише книгата си за цар Иван Шишман (която започна с неговите звездни мигове).

Поклон, приятелю! Мир и светлина за душата ти!

Йордан Алексиев